

בס"ד, י"א תשרי התשפ"ו

זבחים י"ט – חציצה ויתור בגדים, ספקות בחציצה, ומקורות ודינים של קידוש ידים ורגלים

שאלות:

1. דוד כהן נחתך באצבעו. האם מותר לו לחבוש אותה ברצועת קטנה בזמן עבודתו במקדש?

המשך דיני בגדי כהונה: חציצה ו'יתור בגדים'

הגמרא ממשיכה את הדיון בדיני בגדי הכהונה, ומביאה סיפור שהונא בר נתן סיפר לרב אשי, פעם הוא עמד לפני מלך פרס, והמלך בעצמו הוריד את אבנטו של הונא שהיה חגור גבוה מדי, ואמר לו: "נאמר עליכם 'ממלכת כהנים', ועליכם להתנהג בהדר".

הגמרא מביאה משנה ממסכת עירובין שדנה בכהן שנפצע באצבעו וצריך לחבוש אותה בזמן העבודה, ומבררת את האיסור של 'יתור בגדים' (בגד נוסף) וחציצה. כהן שנפצע באצבעו יכול לכרוך עליה גמי (גומא) כי זה גנאי שיראו את הפצע. רש"י מסביר שהסיבה היא שבמקדש לא גזרו על איסורי שבות (כמו רפואה בשבת). אבל אם כוונתו להוציא דם, זהו איסור דאורייתא ואסור בכל מקרה.

○ מחלוקת אמוראים (גרסה א):

▪ רבי יהודה בריה דרבי חייא אומר: שההיתר הוא רק בגמי, אבל צילצול קטן (רצועת נוי) נחשב 'יתור בגדים' ואסור.

▪ רבי יוחנן אומר: באצבע, שאינה מקום לבישת בגדים, אין איסור. הגמרא מקשה על שיטתו: גם אם אין כאן 'יתור בגדים', עדיין יש כאן חציצה! והגמרא מתרצת שהמשנה עוסקת במקרה שבו אין בעיית חציצה, כגון ביד שמאל (שאינה עובדת), או על גב היד.

○ רבא (בשם רב חסדא) חולק על רבי יוחנן, ואומר שגם שלא במקום בגדים יש דין יתור בגדים, אם הדבר החוצץ הוא בשיעור שלוש על שלוש אצבעות. על רבי יהודה בריה דרבי חייא שיטתו לא בהכרח חולקת, כי ייתכן שצילצול קטן, מחמת חשיבותו, נחשב 'יתור בגדים' גם בפחות מהשיעור הזה.

○ מחלוקת אמוראים (גרסה ב):

▪ רבי יהודה בריה דרבי חייא אומר אותו דבר שצילצול קטן חוצץ.

▪ רבי יוחנן אומר כעת את הדעה שיוחסה קודם לרבא: שחציצה שלא במקום בגדים היא רק בשיעור שלוש על שלוש אצבעות, ובזה הוא חולק על רבי יהודה בריה דרבי חייא שפוסל גם בצילצול קטן.

○ הגמרא שואלת, מדוע המשנה דיברה על גמי, ולא על צילצול קטן שיש בו חידוש גדול יותר (שלפי רבי יוחנן מותר)? הגמרא מתרצת שהמשנה באה ללמד על הדרך שגמי מרפא, ואף על פי כן מותר להשתמש בו במקדש בשבת, שלא גזרו שם על שבות.

2. יצחק כהן מניח תפילין בזמן עבודתו במקדש. האם זה נחשב חציצה מתחת לכותונת?

ספקות בדיני חציצה

הגמרא מביאה סדרה של שאלות שלא נפתרו, במצבים שונים של חציצה.

שאלות של רבא:

- רוח שנכנסה בין הבגד לגוף – האם הבגד חייב להיות צמוד לבשרו, או שזוהי דרך לבישה רגילה וזה לא חוצץ?
 - כינה – האם כינה חיה, שרגילה להיות על הגוף, לא חוצצת? או שבגלל שהכהן מקפיד עליה, היא כן חוצצת?
 - אבק עפר (שהוא דק) חוצץ?
 - אוויר בית השחי – האם הבגד חייב להיות צמוד לגוף גם שם?
 - ידו של הכהן שהכניס לתוך חיקו (האם ידו, שהיא גופו עצמו, חוצצת?).
 - חוט מדולדל מהבגד עצמו חוצץ?.
- מר בר רב אשי שאל על **שער ראשו** של הכהן שנכנס מתחת לכתונת (האם נחשב כחלק מגופו?).

רבי זירא שאל האם תפילין חוצצות.

- הגמרא מבהירה: שלשיטה ש"לילה לאו זמן תפילין", ודאי שהן חוצצות. כי אם בלילה, כשאין בהן מצווה, הן חוצצות, אז גם ביום הן יחצצו, כי עבודת יום חמורה מעבודת לילה. השאלה היא רק לשיטה ש"לילה זמן תפילין" – האם חביבות המצווה הופכת אותן לחלק מגופו ואינן חוצצות?
 - רבי אמי פוסק: "תלמוד ערוך הוא בידינו, תפילין חוצצות".
 - הגמרא מקשה מברייתא האומרת שכהנים בעבודתם, לויים בדוכנם וישראל במעמדם "פטורים" מתפילה ומתפילין. מהלשון "פטורים" משמע שאם הניחו, זו לא בעיה, ומכאן שאינן חוצצות. הגמרא מתרצת שב"פטורים" הכוונה שאסור לכהנים להניח, אבל מכיוון שהברייתא כללה גם לויים וישראלים שלהם אין איסור היא השתמשה בלשון "פטורים".
 - הגמרא מיישבת סתירה מברייתא אחרת, ופוסקת: תפילין **של יד** חוצצות, כי הן נמצאות בין הבגד לבשר ("על בְּשָׂרוֹ"). תפילין **של ראש** אינן חוצצות, כי הן מונחות במקום פנוי שהיה בין הציץ למצנפת.
3. הכהן הגדול שכח לטבול ולקדש את ידיו ורגליו ביום כיפור, לפני שהחליף מבגדי הזהב לבגדי לבן. האם עבודת היום נפסלה?

מקורות ודינים של מחוסר כפורים ושלא רחץ ידים ורגלים

הגמרא חוזרת למצוא את המקור לפסולים שבמשנה,

- **מחוסר כפורים: רב הונא** לומד מהפסוק ביולדת "וּכְפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרָה". המילה "וְטָהַרָה" מלמדת שמלפני הכפרה היא עדיין נחשבת טמאה לעניין זה. וכבר למדנו שכהן טמא מחלל את העבודה מהפסוק "וַיִּנְזְרוּ ... וְלֹא יִחַלְלוּ".
- **שלא רחץ ידים ורגלים:** נלמד בגזרה שווה של המילה "חֻקָּה" ממחוסר בגדים.

הגמרא מביאה ברייתא המבחינה בין קידוש ידיים ורגליים שחרית (שמעכב) לבין הטבילות והקידושים של כהן גדול ביום כיפור של החלפת בגדים, שלא מעכבים בדיעבד.

▪ **רב אסי** הקשה לרבי יוחנן: מה ההבדל? הרי גם בקידושי יום כיפור נאמרה המילה "חקה", שהיא מעכבת!

▪ **התירוץ הראשוני ודחייתו: רבי יוחנן** תירץ לו בתחילה שבפסוקי יום כיפור נאמר "לְבַשׁ" ו"לְבָשִׁים", ללמד שדווקא הלבישה מעכבת ולא הרחיצה המוזכרת באותו פסוק. **רב אסי** שמח מהתירוץ, אך **רבי יוחנן** אמר לו שזה לא תירוץ אמיתי, כי אז גם קידוש שחרית של יום כיפור לא היה צריך לעכב, והברייתא אומרת שהוא מעכב.

▪ לכן הגמרא מביאה שני תירוצים:

1. **חזקיה** לומד מהפסוק "וְהִיְתָה לָהֶם חֶק עוֹלָם לוֹ וְלִזְרַעוֹ" – הפסוק משווה את הכהן הגדול לזרעו. לכן, רק קידוש המעכב בזרעו (קידוש שחרית) מעכב גם בו.

2. **רבי יונתן** לומד מהפסוק "וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מַשֶּׁה וְאֶהָרַן וּבְנָיו" – רק קידוש המעכב בבניו, מעכב גם בו.

והגמרא מבארת מדוע כל אחד מהם לא למד מהפסוק של חברו.

4. יורם כהן קידש את ידיו לתמיד של שחר, ועבד ברציפות עד הערב. הוא צריך לקדש שוב לתמיד של בין הערביים?

דיני קידוש ידים ורגלים

הברייתא מתארת מחלוקת תנאים כיצד מבצעים את הקידוש. **תנא קמא** סובר שמניחים יד ימין על רגל ימין ויד שמאל על רגל שמאל. **רבי יוסי ברבי יהודה** סובר שמניחים את שתי הרגליים זו על גבי זו, ועליהן את שתי הידיים זו על גבי זו, ומקדשים את כולן בבת אחת.

אמרו לו: "אי אפשר לעשות כן!" זה לא יציב. **רב יוסף** מתרץ שהכוונה היא שחברו תומך בו.

אביי מסביר שזוהי נקודת המחלוקת: האם "עמידה מן הצד" (בסיוע) נחשבת עמידה כשרה.

קידוש בעמידה: הצורך בעמידה נלמד מהפסוק "בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת", המקיש את הקידוש ל"שירות", שחייב להיות בעמידה כנאמר "לְעַמֵּד לְשֵׁרֶת".

לינה הפוסלת בקידוש: הגמרא מביאה שתי ברייתות המציגות את מחלוקת **רבי** ו**רבי אלעזר ברבי שמעון** בשאלה האם לינה פוסלת את הקידוש. כלומר האם בבוקר תמיד צריך לקדש מחדש.

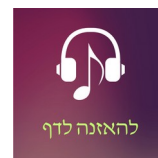
○ **שיטת רבי:** לינה פוסלת. כל בוקר צריך לקדש מחדש.

○ **שיטת רבי אלעזר ברבי שמעון:** לינה אינה פוסלת. הקידוש הראשון מועיל.

הצורך בשתי הברייתות: הגמרא מסבירה שהיה צורך להביא את המחלוקת בשני מקרים שונים (עבודה רציפה ועבודה לא רציפה) כדי להראות שהמחלוקת ביניהם עקרונית וחלה תמיד.

מקור המחלוקת:

○ **רבי** לומד מהמילה "בְּגִשְׁתֶּם" – כל בוקר, מערכה חדשה, נחשב "גישה" חדשה.

○ **רבי אלעזר ברבי שמעון** לומד מהמילה "בבאם" – הקידוש נדרש פעם אחת בכניסה לעבודה, ותוקפו נמשך עד היציאה.

הגמרא מבררת כיצד כל אחד מהתנאים דורש את הפסוק שממנו לומד חברו, ומסבירה שהפסוקים הנוספים נצרכים לדרשות אחרות: למשל, **רבי** דורש את הפסוק "בבואם" כדי ללמד שאין צורך לקדש בכל גישה וגישה במהלך היום. מנגד, **רבי אלעזר** דורש את הפסוק "בגשתם" כדי ללמד שהקידוש לאחר טבילה ביום הכיפורים ייעשה רק לאחר לבישת הבגדים, כשהכהן "אינו מחוסר אלא גישה" ולא פעולה נוספת. כמו כן, המילים "**להקטיר אשה**" באות ללמד שגם עבודה שאינה מעכבת כפרה, כמו הקטרה, מחייבת קידוש ידים ורגלים.